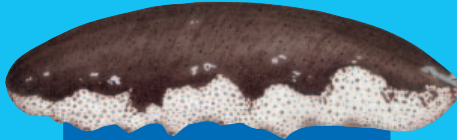
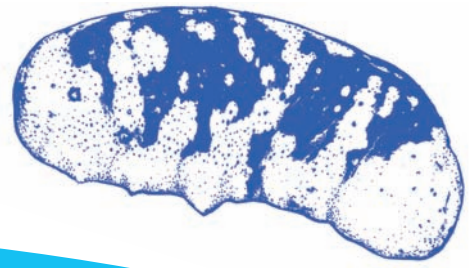

#09

Sasalu

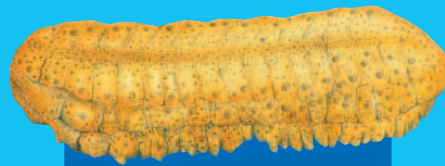
Sucuwalu
(*Holothuria fuscogilva*)

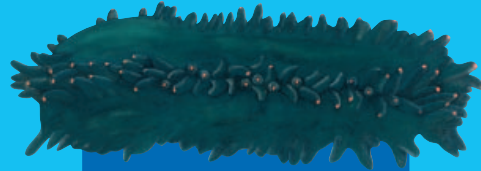
Dairo
(*Holothuria scabra*)

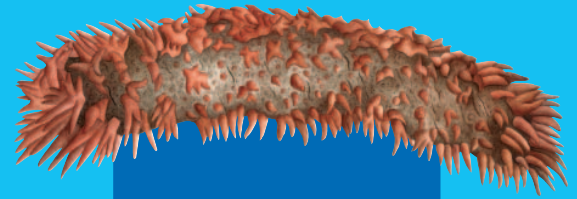
Loaloa
(*Holothuria whitmaei*)

Laulevu
(*Stichopus herrmanni*)

Greenfish, Barasi
(*Stichopus chloronotus*)

Sucudrau
(*Thelenota ananas*)

Na veimataqali sasalu kei na vanua era vakawa kina

Na sasalu e kaukauwa na kulina ka vaka na kiukaba na kenai bulibuli. Mai na udolu se sivia na kena veimataqali ka ra robota yani na veivasawasa kece sara e na vuravura, e 35 na mataqali e nuitaki sara vakalevu e na vanua vaka Esia kei na Pasifika.

Eso na kena mataqali era volitaki ni sa vakasaqari oti, vesa se vakamamacataki ka yacana na dri. Na sasalu e wasei vakatolu ka vakatau ki na kedratou dui isau – e ra sara, veimama, icake sara. O koya e toka sara e cake e wili kina na dairo vulavula.

O ira na sasalu era isau levu toka e wili kina na sucuwalu kei na loaloa, dairo (sandfish) kei na sucudrau. Na kena veimataqali era toka e na kena veimama kei ira era koto sara e ra na kedra isau era sa veisau tiko baleta ni kedra isau e sa toso cake tiko ga. Na ivola dusidusi ka vakamacalataka na sasalu e sa tiko e na SPC (www.spc.int).

Na veivanua era susu kina kei na nodra i kanakana

Na sasalu e veiwekani vinaka kei na veivanua e levu kina na cakau lase. Eso na kena mataqali e kunei e na vanua mamatia e na dua na tobu, e na loga co ni waitui kei na cakau tautauvata, kei ira na kena vo e vaka era taleitaka na ua taletale ka waitui titobu.

Era toso vakamalua sara na sasalu e na veivanua nukunuku e na veitobu e na veicakau, ka ra kana kau mate kei na lewe ni manumanu ka ra tu e loma ni nuku. E tilomi na nuku, na lewe ni manumanu e qaqi, kei na nuku savasava e biu mai tuba. Oqo e dua na kena ibalebale me maroroi kina na sasalu, ka me dau vakasavasavataka na nuku e na boto ni sauloa.

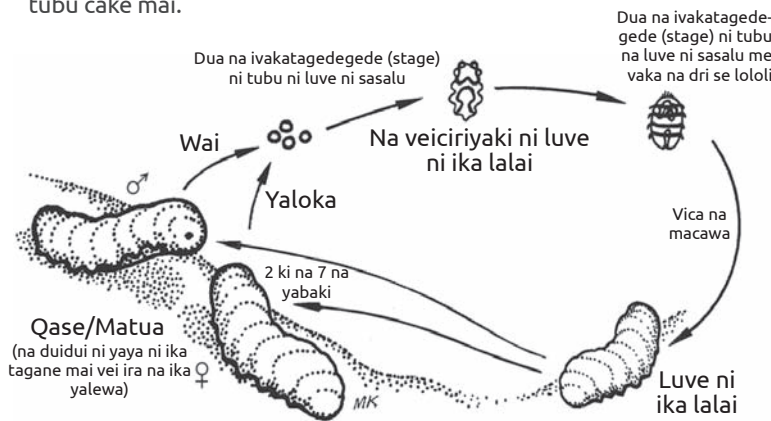

Na nodra vakasucu kei na i vakarau ni nodra bula

E tiko na sasalu tagane kei na sasalu yalewa. Eso na kena mataqali, me vaka na dairo, e totolo toka na nodra tubu ka ra yacova yani na gauna ni vakaluvani e na loma ni dua na yabaki se sivia, ia e na taura e rua na yabaki me ra yacova yani na lelevu ka vinakati mai na makete. Na kena vo ni mataqali sasalu era tubu berabera ka ra bula mai na 5 ki na 15 na yabaki.

E levu na kena mataqali e na Pasifika era vakaluvani ni tekivu na vulai katakata. E vica ga na mataqali sasalu, me vaka na loaloa, era vakasucu e na vulai batabata. E na gauna ni vakasucu o ira na sasalu yalewa (♀) era vakalutu yaloka e na wasawasa ka ra veiwaki vata kei na wai era biuta mai na sasalu tagane (♂). Na vakasucu e uasivi duadua e vakatau ki na levu ni sasalu era tiko vata e na dua na vanua.

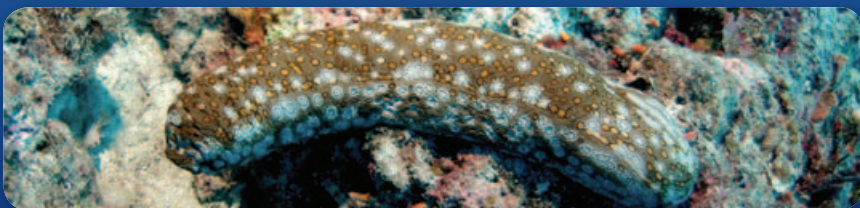
Na yaloka sa veiwaki oti era tekivu bulia na iwiliwili vakaitamera ni luve ni sasalu ka ra veiciriyaki voli e dela ni ua ka vakatau tiko ki na kui ni wai. E lailai mai na dua e na veiyadulu na luve ni ika lalai oqo e na bula me dua na luve ni sasalu. Na sasalu era sega ni toso vakayawa mai na vanua sa ra vakaitotiko kina, ka lailai mai na veiyadrua na luvedra e na bula tiko me tubu cake mai.

Na i vakarau ni qoli

Era dau tomiki ga na dairo e na di ni mati se nunuvi. Na icegucegu e sa vakayagataki tale ga, ka sa vakatabui e na levu na veimatanitu me vaka na kena vakayagataki sa vakavuna vakalevu sara ga na lutu sobu ni iwiliwili ni dairo.

E na so na yanuyanu e na Pasifika na wawa ni vakasucu e dau toni tu e waitui ka laukana. E tunaki na dairo ka qai biu mai tuba kena wawa; sa qai biu tale e waitui na dairo ni vakabauti ni na bula tale na kena wawa.

Na tiki ni itukutuku oqo e vakarautaka na SPC (www.spc.int) ni rau sa veitaratara vata kei na LMMA Network (www.lmmanetwork.org) me vukei ira na na veikoro dauqoli e na kena soli eso na i vakasala ni kena maroroi vinaka na iqoliqoli. Me qai laurai na ivola dusidusi e na kena vakamacalataki na veivosa era vakayagataki e na tiki ni tukutuku oqo. Na veitaba mai vei Eric Clua kei Emmanuel Tardy.

Na i vakarau ni veiqaravi kei na veika ka rawa ni vakayacori

Na tokoni ni veilawa lelevu ni veimatanitu, o ira na veikorokoro era rawa ni vakayacora na veika oqo. Na yalani ni lelevu ni sasalu ka rawa ni qolivi era sa vakatulewa kina na kena dau e na tabana ni qoliqoli e na vica na yanuyanu e na Pasifika. Me vaka ni ra dau toso sobu na lelevu ni sasalu e na gauna ka ra dau vakarautaki kina, na yalani ni kedra lelevu e dau soli ruarua vei ira na sasalu droka kei na kena sa vakamamacataki. Na lelevu ni sasalu e na kena e ra sara kei na kedra ivakaraitaki sa vakarautaka mai na SPC

E na so na vanua, o ira na dau vakatulewa era sa vakatututaka na vakatabui ni canu sasalu me rawa ni tubu cake tale na kedra iwiliwili. Eso tale na vanua sa ra vakatabuya na kena volitaki eso na mataqali sasalu.

Me kuria na veitokoni ki na veilawa vakamatanitu, na veikorokoro era rawa ni vakayacora oqo:

- vakatabuya na vakayagataki ni icegucegu se kaki me ra nunuvi kina na sasalu e na iqoliqoli voleka ka sa vakavuna na lailai ni iwiliwili ni sasalu;
- vatatabuya na canu sasalu ke vaka sa lailai sara na kedra iwiliwili. Na vakatatabu qo me vica toka na yabaki na kena dede me rawa ni tubu tale na iwiliwili ni sasalu, ka me ra rawa ni vakasucu tale ga;
- tauyavutaki e dua na ituvatua ni qoli sasalu e na veivanua duidui. Kevaka e levu sara na iqoliqoli vakoro e rawa ni wasei vakava se vakalima na iqoliqoli oqori. E rawa ni qolivi na sasalu e na dua na iwasewase lalai oqori e na dua na yabaki ka vaka tale ga kina na vo ni veiwasewase e na veiyabaki ka tarava. E gadrevi me levu na iwiliwili ni wasewase lalai baleta ni ra tubu vakamalua sara na sasalu;
- tauyavutaki e vica na iqoliqoli lalai qaravi vakoro ka vakatabui. Me vaka ni ra dau sega ni veitosoyaki vakalevu na sasalu, na iqoliqoli vakatabui oqo e rawa ni ra lalai sara (me toka e na 0.5 ki na 3 km²). Ia, baleta na berabera ni veitosoyaki, o ira na luve ni sasalu era sa rawa ni ciri yani ki na dua tale na iqoliqoli ka yawa mai na iqoliqoli vakatabui. Oqo e kauta mai e dua tale na vakatutu ka da na nuidei kina;
- me ra cakacaka vata na veikoro voleka me tauyavutaki kina e dua na vakatulewa ka ra oka kece kina na veikoro volekata na iqoliqoli vakatabui e na veibaravi.

